

13.5.2026

Opetushallitukselle:

Asia: Luonnos koskien Opetushallituksen toisen asteen koulutuksen kurinpitokeinojen käyttämistä koskevaa tukimateriaalia

Viite: Lausuntopyyntöne 30.4.2026, diaarinumero OPH-7068-2025

1 Yleistä

Opetusalan ammattijärjestö OAJ kiittää mahdollisuudesta kommentoida Opetushallituksen luonnosta toisen asteen koulutuksen kurinpitokeinoja ja turvaamistoimia koskevaksi tukimateriaaliksi.

Viime lausuntokierroksen jälkeen tukimateriaaliluonnokseen tehdyt täydennykset ovat tarkoituksenmukaisia ja OAJ kiittää, että aiemman lausuntomme (25.11.2025) kommentteja on otettu valmistelussa huomioon. Toistamme osittain aiemmassa lausunnossamme esiin tuomiamme kommentteja, jotka toivomme muiden ohella huomioon otettavaksi tukimateriaalin jatkovalmistelussa.

OAJ pitää tukimateriaalia erittäin hyvänä ja tarpeellisena. OAJ saa kentältä säännöllisesti kurinpitoa ja turvaamistoimia koskevia kysymyksiä. Valtakunnalliset ohjeet edistävät yhdenmukaista ja tasalaatuista soveltamiskäytäntöä ja ovat näin hyvin tarpeelliset.

Lakitekstin lisäksi OAJ toivoo tukimateriaaliin lisättäväksi tyypillisimpiä lain soveltamisesimerkkejä tai konkreettisia tapausesimerkkejä puuttumiskeinoista (esim. laillisuusvalvojen ratkaisut ja oikeuskäytäntö). Toivottavaa olisi, että jokaisesta lakisääteisestä puuttumiskeinosta olisi ohjeessa vähintään yksi konkreettinen tapausesimerkki.

OAJ pitää tarkoituksenmukaisena, että lukiokoulutusta ja ammatillista koulutusta koskevat ohjeet on eritelty selkeästi omien otsikoiden alle. OAJ esittää, että myös tukimateriaalin kurinpitokeinoja ja turvaamistoimia koskevassa osuudessa olisi selkeästi eriteltynä esimerkiksi omien otsikoiden alle tai muutoin listattuna kurinpitokeinot ja turvaamistoimet sekä ohjeistettaisiin näiden käyttämisestä suhteessa toisiinsa. Nyt näistä on mainittu vain suunnitelmaa koskevassa osuudessa.

Ohjeistuksessa rikosasioihin liittyvät poliisiasiat tulisi ohjeistaa selkeästi, jotta poliisille kuuluvat rikosepäilyt tulee varmasti ilmoitettua asianmukaisesti. Ylipäänsä oppilaitosten kurinpito- ja puuttumisprosessit kirjaamisineen tulee yleisesti ottaen ohjeistaa varsin tarkkaan, jotta tasalaatuisuus voidaan turvata.

13.5.2026

OAJ:n näkemyksen mukaan on hyvä, että vilpistä ja tekoälyn käytöstä on laadittu erillinen tukimateriaali. Aihe herättää tällä hetkellä kysymyksiä kentällä ja konkreettiset ohjeet ovat tämän osalta erittäin tervetulleita.

Vilpin ja tekoälyn luvattoman käytön osalta esiin on noussut muun muassa näyttökysymykset ja käytettävissä olevat mahdolliset keinot vilpin ja tekoälyn luvattoman käytön todentamiseen sekä vilppi ja tekoälyn luvaton käyttö suhteessa opiskelijan arviointiin tai arvioimatta jättämiseen sekä kurinpitokeinojen käyttämiseen. Erityisesti näiden teemojen osalta tukimateriaaliin olisi opettajien oikeusturvankin näkökulmasta hyvä lisätä konkreettisempaa ohjeistusta.

Mikäli keskustelutilaisuudessa 7.5.2026 sivutun mukaisesti vilpin ja tekoälyn luvattonta käyttöä koskevaa osuutta vielä jatko työstetään ja tarkennetaan taikka teemasta laaditaan laajemmin ohjeistusta, on OAJ mielellään mukana tässä työssä.

2 Yksityiskohtaiset kommentit

Yleiskommenttien lisäksi nostamme esiin joitakin yksityiskohtaisempia kommentteja tukimateriaaliluonnokseen liittyen.

Toisen asteen koulutuksen kurinpitokeinot ja turvaamistoimet:

- Tapausesimerkkejä määräaikaisesta erottamisesta: Huomioiden KHO:n vanha linjaus siitä, että koulusta erottamisen tulee olla tarkoituksenmukainen keino, toisaalta mikä voisi olla esimerkinomainen tilanne, jolloin erottaminen on perusteltu?
- Esineiden haltuunotto: Vaikka tekstissä lukee, että ”Oikeus käyttää voimakeinoja ei koske tupakan ja muiden tupakkatuotteiden, nikotiinituotteiden eikä vapejen haltuunottoa”, on tämä OAJ:n kokemuksen mukaan yllättävän usein kentällä epäselvää. Esimerkkitalanteen tupakkatuotteiden takavarikoimisesta voisi kirjoittaa auki: ”Jos opiskelija ei suostu luovuttamaan hallussaan pitämiään tupakkatuotteita, niitä ei ole oikeutta ottaa häneltä väkisin pois. Sen sijaan kyseeseen voivat tulla muut kurinpitokeinot...”
- Tavaroiden tarkastus: Sama kommentti kuin yllä. Se, ettei opiskelijan tavaroiden tarkastaminen tupakan ja muiden tupakkatuotteiden, nikotiinituotteiden sekä vapejen haltuun ottamiseksi ole mahdollista herättää säännöllisesti kysymyksiä kentältä. Tämän osalta OAJ toivoisi, että tekstissä avattaisiin perusteet tälle tai aiheesta laadittaisiin UKK-kysymys.
- Haltuun otettujen aineiden säilyttäminen: Olisi hyvä lisätä esimerkit konkreettisista aineista tai esineistä, jotka on luovutettava takaisin opiskelijalle päivän päätteeksi (esim. energijuoma tai laserosoitin) / säilytettävä koulussa huoltajia varten (esim. tupakkatuotteet) vs. / luovutettava suoraan poliisille (esim. huumausaineet tai aseet)
- ”Jos kunta järjestää koulutusta ilman järjestämislupaa, sovelletaan kurinpitokeinojen osalta perusopetuslakia.” Tähän kohtaan OAJ toivoisi esimerkkejä siitä, mitä kaikkea koulutusta tämä koskee

13.5.2026

- Ammatillisen koulutuksen osalta ohjeistukseen olisi lukiokoulutusta vastaavasti tarpeen lisätä, kuka päättää opiskelijan poistumaan määräämisestä ja opetukseen osallistumisen epäämisestä

Toisen asteen kurinpitokeinojen ja turvaamistoimien suunnitelma:

- ”Kurinpitokeinoja käytettäessä tulee ottaa huomioon, että yhdestä teosta voidaan määrätä yksi seuraamus.” Selkeyden vuoksi tässä olisi hyvä todeta, ettei turvaamistoimien käyttäminen estä kurinpitokeinojen käyttämistä samasta asiasta. Nyt tämä on mainittu vain esimerkisuunnitelmassa s. 8
”Turvaamistoimenpiteet eivät ole kurinpitokeinoja ja niitä voidaan käyttää yhdessä tai erillään muista seuraamuksista.”

Vilppiin ja tekoälyn luvattomaan käyttöön puuttuminen:

- ”Vilpistä voi seurata opiskelijan suorituksen hylkääminen osittain tai kokonaan”. Selkeyden vuoksi tässä tai vaihtoehtoisesti UKK-kysymyksissä, olisi hyvä avata, onko opiskelijan opintojakso mahdollista hylätä tai opintojakson suorittaminen keskeyttää, jos tämä syyllistyy todennetusti vilppiin opintojakson kestäessä. Jos opintojakson suorittaminen voidaan keskeyttää, merkitäänkö suoritusmerkinnäksi paikallisesti päätetty merkintätapa keskeytynyt (yleensä K) vai arvosana 4.
- ”Toistuvissa tapauksissa tai yksittäisessä vakavassa tapauksessa, kun muut toimenpiteet eivät tuo muutosta opiskelijan toimintaan, myös kirjallinen varoitus voi tulla harkittavaksi.” OAJ toivoo, että selkeyden vuoksi tässä avattaisiin, mitä mahdolliset muut toimenpiteet ovat.

3 Esityksiä UKK kysymyksiksi

OAJ:n näkemyksen mukaan luonnoksessa oleva usein kysytyjen kysymysten lista on hyvä ja kattava. OAJ toivoo kysymyksiä lisäksi esimerkiksi seuraavanlaisista aiheista pohjautuen jäsenistöltämme tulleisiin kysymyksiin:

- Jos opiskelija kieltäytyy niitä luovuttamasta, saako kielletyt tupakkatuotteet takavarikoida?
- Saako täysi-ikäinen opiskelija käyttää nuuskaa oppitunnilla?
- Voiko opiskelijan oikeutta osallistua opetukseen evätä ennakolta tai varotoimena? Esimerkiksi mahdollisen häiriökäyttäytymisen tai vaaran aiheuttamisen perusteella?
- Miten oppilaan oikeus saada opetusta määräaikaisen erottamisen aikana voidaan turvata?
- Saako TUVA:ssa ohjata opiskelijoita päihdeseulaan?
- Saako oppivelvollisen opiskelijan heittää ulos kurssilta?
- Jos lukio-opinnot eivät etene, missä vaiheessa opiskelijan opinto-oikeuden voi päättää?
- Opiskelija ei pyynnöstä huolimatta anna opiskelurauhaa muille ja opettajille.
- Voiko alaikäisen poistaa luokasta käytävälle ”yksin”?

13.5.2026

- Millaisissa tilanteissa esimerkiksi opiskelijan lähettäminen huumausainetestiin on perusteltua?
- Miten vilppi tai tekoälyn luvaton käyttö voi vaikuttaa opiskelijan arviointiin?
- Voiko vilpin tai tekoälyn luvaton käyttö johtaa opiskelijan suorituksen tai koko opintojakson arvioimatta jättämiseen?
- Voiko opiskelijan edellyttää käyvän opintojakson uudelleen, jos hän on syyllistynyt opintojaksolla vilppiin tai tekoälyn luvattomaan käyttöön?
- Saako opiskelijan mobiililaitteen ottaa haltuun, jos tämä käyttää mobiililaitetta vastoin järjestyssääntöjä?
- Saako opiskelijan laukkuun/reppuun katsoa, jos on epäily, että tällä on hallussaan tupakka- tai nikotiinituotteita tai vapeja? Miksei?
- Miksi alkoholin haltuunotossa saa käyttää voimakeinoja ja oppilaan tavarat saa tarkistaa, mutta tupakkatuotteiden osalta haltuunotossa voi käyttää voimakeinoja vain silloin, jos niitä käytetään oppimisen tai opetuksen häiritsemiseen?
- Miten opiskelijoita tulee tiedottaa vilppiin tai tekoälyn luvattomaan käyttöön syyllistymisen seuraamuksista?
- Voiko täysi-ikäisen opiskelijan oppilaitoksen järjestämän opintomatkan keskeyttää, jos opiskelija käyttää päihteitä tai muita kiellettyjä aineita?
- Voiko vilppiin syyllistyneelle opiskelijalle antaa kirjallisen varoituksen sen lisäksi, että opintosuoritus hylätään?
- Mitä keinoja voidaan käyttää tekoälyn luvattoman käytön todentamiseen?
- Voiko ohjaaja tai avustaja toimia valvojana koe-/tenttitilanteessa?
- Mikä on käytännössä oikeasuhtainen seuraamus vilpistä (luntauaminen, tekoälyn käyttäminen) koe-, tentti- tai näyttötilanteessa?
- Mikä (viranomais)taho valvoo, että yhteisössä sovitut toimintamallit, järjestyssäännöt sekä kurinpitokeinojen ja turvaamistoimien käyttämistä ja niihin liittyviä menettelytapoja koskeva suunnitelma ovat kaikkien tiedossa, niistä keskustellaan ja niitä arvioidaan säännöllisesti?
- Minkä lainsäädännön mukaan aikuisten perusopetuksessa noudatettavat kurinpito- ja turvaamistoimet määräytyvät?
- Mikä on oikeasuhtainen toimenpide, kun ammatillisen opetuksen opiskelija johtuen omasta kehitystasostaan tai muusta tavalliseen tuottamukseen rinnastettavasta syystä toistuvasti vaarantaa työnopetuksessa oman, muiden opiskelijoiden ja/tai opetushenkilöstön turvallisuutta?
- Onko opetuksesta poistumaan määrätylle tai poistetulle opiskelijalle järjestettävä valvonta? (ala-/täysi-ikäinen)
- Voiko opiskelijan määrääminen poistumaan (laki ammatillisesta koulutuksesta 85 § 3 mom.) toimia vaihtoehtona kiellettyjen tai vaarallisten aineiden/esineiden tarkastuksille ja haltuunotolle?
- Voiko ohjaajan määrätä valvomaan opetuksesta poistumaan määrättyä opiskelijaa? (Voiko opettaja antaa tämän määräyksen?)

Lausunto

5 (5)

13.5.2026

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ

Nina Lahtinen
koulutuspolitiikan johtaja

Noora Santala
juristi